

6. Рябченко В. И. Актуализация проблемы компетентности с позиции ее измеримости / В. И. Рябченко // Вища освіта України. – 2013. – № 3.– Дод. 2 : Темат. вип. «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу». – С. 184.
7. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – 2-е вид., доп. – Київ : Академвидав, 2010. – 456 с.
8. Хоменко К. П. Формування професійної компетентності майбутніх лікарів / К. П. Хоменко // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Григорія Сковороди. – 2015. – Вип. 36(62). – Т. 2. – Дод. 1. – С. 321–330.
9. Toward a common taxonomy of competency domains for the health professions and competencies for physicians / R. Englander, T. Cameron, A.J. Ballard [et al] // Acad Med. – 2013. – Vol. 88. – P.1088–1094.
10. Competency-based medical education: Theory to practice / JR. Frank, LS. Snell, O. Ten Cate et al. // Med Teach. – 2010. – Vol. 32. – P. 638–645.
11. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG) : CS Ltd., 2015. – 32 p.

Н. П. Столярова

Взаємодія інноваційних навчальних технологій та системи «іноземний студент – навчально-виховне середовище» у вищих навчальних закладах

У статті обговорюється питання впровадження інноваційних навчальних технологій у викладання дисциплін для іноземних студентів вищих навчальних закладів і як наслідок – якісно новий у цілому рівень навчання та виховання.

Ключові слова: іноземний студент, інноваційні навчальні технології, навчальна діяльність, інформаційні технології навчання.

Підготовка спеціалістів для зарубіжних країн знаходиться в найтіснішому зв'язку із процесом залучення іноземної молоді до певних видів діяльності та поведінки, властивих студентству.

Здатність до самостійної роботи в умовах підвищених інтелектуальних навантажень студент-іноземець «напрацьовує» з перших днів його навчання у вищому навчальному закладі, коли він, увійшовши в освітню спільноту, засвоює нові види навчальної та наукової діяльності, вступає в новий тип міжособистісних відносин, звикає до інших умов життя та побуту. Отже, вже з цього моменту він включається в новий професійно-особистісний спосіб життя.

При викладанні тих чи інших дисциплін студентам-іноземцям надзвичайно важливими чинниками є актуальність представленої інформації,

оперативність її передачі, емоційна насиченість поданого матеріалу, почуття міри.

Ефективність навчання залежить від принципів, які є базисом змістовно-структурної моделі навчального процесу, а також від урахування безлічі факторів і параметрів, детермінуючих успішність навчання на кожному етапі неперервної освітньої діяльності. Одним з найважливіших, на наш погляд, принципів, що визначає оптимальність, адекватність і надійність змістовно-структурної моделі навчання, є *стратегічний* принцип. Визначений принцип обумовлює також добір відповідних методів здійснення діяльності. Метод *проблемного навчання*, що набув нині широкого визнання, дійсно має прийти на зміну суто інформаційному та роз'яснювально-ілюстративному методам, бо передбачає не розширення обсягу матеріалу, а використання досягнень мислення – найвищого ступеня людського пізнання. Тільки у процесі мислення, що містить у собі аналіз, синтез, наукове абстрагування, індукцію, відбувається інтеріоризація знань, розвиваються передумови творчості, збільшується частка внутрішніх мотивів у мотиваційній сфері, розвивається здатність до рефлексії і самоконтролю – усе це підвищує ефективність пізнавальної діяльності.

Провідні дидактичні принципи – послідовності та новизни – дозволяють характеризувати стан навчання у вищому навчальному закладі як розвиток продуктивної мовленнєво-мисленнєвої діяльності, що спирається на внутрішню мотивацію. Сприятливою умовою розвитку внутрішньої мотивації є стан іноземного студента, який зробив свій важливий вибір у житті, прагне самостійності, самовираження й визнання. Тільки педагог, який володіє високою майстерністю, здатен не проминути цей момент для спільного проектування діяльності, спрямованого у напрямку вдосконалення навичок та вмінь. Іноземні студенти із зацікавленістю й охоче виконують завдання, які активізують мислення, творчість, потребують оригінального розв'язання, висловлення особистих думок.

Ефективність сприйняття інформації значно підвищується під час комплексного впливу на всі органи чуття і одночасного включення студентів у самостійну пізнавальну діяльність. Згідно з даними досліджень, іноземні студенти запам'ятовують 20 % почутого, 30 % побаченого, 50 % почутого і побаченого і 70 % того, у чому вони самі брали участь [1, 11].

Перспективним також є *метод взаємного спілкування*, сутність якого полягає у включенні студентів у ситуації, які ставлять їх перед необхідністю переконувати один одного, передавати один одному науково обгрунтовану інформацію. З метою покращення згаданого методу необхідно залучати іноземних студентів до виступів не тільки у своїй групі, а і в паралельній, що посилює їхню відповідальність.

Особливо важливим моментом є використання інших *активних методів навчання*. Один із них – *метод мікродискусії*, який полягає

в обміні думками між студентами щодо питання, яке обговорюється. Головні риси цього методу – цілеспрямованість, чітке обмеження часу, обов'язкове керівництво перебігом дискусії з боку викладача, який спрямовує дискусію в потрібне русло згідно з попередньо розробленим планом. Мікродискусія може відбуватись у формі обговорення теми або у вигляді так званої «панелі», коли спочатку обмін думками відбувається тільки між двома-трьома спеціально вибраними студентами у формі «питання – відповідь», а потім продовжується у ширшому колективі.

Цей метод дозволяє виявити розбіжності і може сприяти виробленню правильного розуміння проблеми. При цьому він підштовхує студентів самостійно шукати аргументи «за» або «проти» того чи іншого трактування проблеми. У процесі обговорення у іноземних студентів формуються навички самостійної роботи, удосконалюються їх мисленнєва діяльність і мовлення, вміння чітко формулювати свої думки та відстоювати власні погляди. Таким чином, мікродискусія розвиває у іноземних студентів бажання і здатність самостійно виконувати завдання, підвищує інтерес до процесу засвоєння знань.

Навчання іноземних студентів з використанням *методу ситуаційних вправ* – це формування лідерських якостей, залучення студентів до участі у колективному дослідженні проблеми та можливість під час колективних зусиль знайти спільне рішення шляхом обговорення матеріалу. У дискусії, організованій навколо ситуаційної вправи, студенти самі аналізують матеріал; функція викладача – спрямовувати їхню роботу та сприяти їй: сформулювати завдання, зосередити дослідження на певних аспектах, стимулювати взаємодію, активізувати думку, реєструвати досягнуті результати. Під час обговорення ситуаційної вправи іноземні студенти мають безпосередній доступ до матеріалу, а також взаємодіють один з одним російською мовою. Викладач також має враховувати той факт, що теми для обговорення не повинні мати обмежений характер [2, 290].

Навчання із застосуванням ситуаційних вправ полягає в тому, що викладач доводить дискусію до поставленої мети, навчаючись сам і дізнаючись багато нового про своїх студентів, про їхній світогляд, а також країни, з яких вони приїхали. Як викладачі, так і студенти мають право ставити запитання. На нашу думку, навчання із застосуванням ситуаційних вправ є продуктивним та цікавим.

Активізації навчальної діяльності іноземних студентів сприяє створення на заняттях відповідного емоційного клімату. Різноманітні види захоплення, доброзичливе ставлення, необразливий жарт стають тими факторами, завдяки яким іноземний студент відчуває себе вільніше і спокійніше в аудиторії.

Також в інтенсифікації навчального процесу певну роль відіграє музика, яку можна використовувати під час занять як фон для процесу

навчання. Доведено, що музика покращує робочий стан іноземних студентів, допомагаючи їм подолати сором'язливість та скутість. А використання на початковому етапі навчання не індивідуально-фронтальних форм роботи, а здебільшого колективних створює позитивний мікроклімат у групі, переваги якого проявляються у всіх його аспектах: предметному, педагогічному, психологічному.

Серед факторів, які оптимізують навчальний процес, – цілеспрямована організація самостійної роботи іноземних студентів та різноманітні форми контролю знань. *Самостійна робота* студента – це планова навчальна й наукова робота, яка виконується за завданням викладача, під його методичним і науковим керівництвом. Вона завжди розглядалась як невід'ємна складова освітнього процесу у вищому навчальному закладі. Однак, як справедливо відзначають науковці [4, 235], показником для самостійної роботи є не місце і стиль керівництва, а внутрішні мотиви студента. Сьогодні іноземному студенту через великий обсяг аудиторних занять на самостійну роботу залишається недостатньо часу. Більш того, як показує практика, обсяг самостійної роботи іноземного студента вимагає також докорінних змін змісту й організації роботи викладача, в методичному та інформаційному забезпеченні навчального процесу у вищих навчальних закладах.

Особливого значення набуває включення до організації самостійної роботи студентів-іноземців таких складових, як *планування, матеріально-технічне та навчально-методичне забезпечення, контроль та оціночні критерії*. У Центрі міжнародної освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна планування самостійної роботи здійснюється в межах кожної головної освітньої програми, а організація спрямована на виконання всіх завдань студентами-іноземцями у визначений термін та з необхідним рівнем якості. Обов'язковим є і документальне оформлення результатів самостійної роботи іноземних студентів. На рівні кафедр визначаються години аудиторних занять та самостійної навчальної роботи.

До *об'єктивних умов* організації самостійної роботи належать: матеріально-технічне забезпечення (наявність аудиторного фонду, обладнання навчальних аудиторій комп'ютерами, достатня кількість лінгафонних кабінетів та ін.), навчально-методичне та інформаційне забезпечення (достатня кількість навчально-методичної літератури), рівень кадрового забезпечення.

До *суб'єктивних умов* організації самостійної роботи іноземних студентів слід віднести розуміння викладачем цього виду навчальної роботи, володіння прийомами організації самостійної роботи, які вимагають від нього високої педагогічної майстерності, а також усвідомлення студентами цілей самостійної роботи, її значущості.

До оціночних критеріїв відносяться ступінь самостійної та творчої активності студентів, ступінь засвоєння матеріалу, ступінь сформованості системи самооцінки та самоконтролю з боку студента.

Ефективним є впровадження в навчальний процес таких сучасних педагогічних засобів, як проектні технології, нові інформаційні технології навчання, технології «Створення ситуації успіху», а також інтерактивних та комунікативних методик, пошуково-дослідницьких методів, методу критичного мислення [3, 2].

Дослідження взаємодії інноваційних навчальних технологій та системи «іноземний студент – навчально-виховне середовище» дозволяє нам дійти певних висновків.

1. З'ясовано, що на першому рівні навчання відбувається цілеспрямований вплив колективу ВНЗ та його складових структур на виховання якостей студента, необхідних для успішного навчання у вищому навчальному закладі.

2. Визначено найбільш ефективні форми навчально-виховної діяльності іноземних студентів:

а) *педагогічне спілкування*, яке включає особливості комунікативних можливостей педагога, досягнутий рівень взаємин, творчу індивідуальність педагога та ін.;

б) *педагогічна співтворчість* студентів і викладачів, суть якої полягає в максимальному застосуванні діалогічних методів навчання, створення відповідного психологічного клімату в академічній групі; активні методи навчання (мікродискусії, метод ситуаційних вправ, дискусії, ділові, рольові, інтелектуальні ігри), чітка організація *самостійної роботи* та ін.;

в) *матеріально-технічне забезпечення* (обладнання навчальних аудиторій комп'ютерами, достатня кількість лінгафонних кабінетів, мультимедійних лабораторій), яке дозволить інтенсифікувати навчальний процес шляхом використання передових комп'ютерних технологій.

Отже, впровадження інноваційних навчальних технологій у викладання курсів «Історія України» та «Країнознавство» на підготовчому відділенні ЦМО Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна дає іноземному студенту можливість стати у певному сенсі співавтором навчального процесу. Реалізація такого підходу сприяє насамперед підвищенню навчально-виховної ефективності занять і, як наслідок, приводить до значного зростання рівня реалізації принципів свідомості, активності та якості набутих знань, умінь і навичок іноземними студентами, якісно нового в цілому рівня навчання та виховання у вищому навчальному закладі.

Література

1. Балакирян К. С. Значение изучения проблемы адаптации в подготовке кадров для развивающихся стран / К. С. Балакирян, А. Д. Тарсис // Страноведение и лингвострановедение в практике преподавания русского языка иностранным студентам : сб. науч. тр. – Москва : Университет Дружбы Народов, 1986. – С. 10–13.

2. Бірюкова Н. В. Інноваційні технології у професійному навчанні і вихованні молоді [Електронний ресурс] / Н. В. Бірюков. – Режим доступу : <http://www.vspu.edu.ua/science/work.php?art=5>.

3. Пасекунов А. Е. Самостоятельная работа как средство формирования опыта самообразования студентов / А. Е. Пасекунов // Педагогические условия совершенствования адаптационных процессов в вузе : межвуз. сб. – Барнаул, 1988. – С. 120–123.

Ia. K. IagniuK, V. I. Ponomaryov

Integration of innovative and traditional education technologies in teaching foreign students the course "Communication Psychology"

This article outlines efficient innovative and traditional education technologies on the example of teaching foreign students the course "Communication Psychology" With particular attention paid to the importance of academic and innovative methods integration in the teaching environment for shaping personalities in compliance with the high European standards: self-sufficient, experienced, creative, able to produce new knowledge, characterized with psychological culture, having a steady life position.

Key words: communication psychology, foreign students, innovative and traditional education technologies, interactive teaching methods.

Reformation in the system of higher education in Ukraine outlines use of modern innovative methods and approaches to the academic process. Recently, the practice of non-traditional teaching methods in education has proven to be efficient [2; 3; 4; 5 et al.]. In general, the term "innovation" as a new principle of pedagogical thinking in higher education is viewed in correlation with innovative teaching methods [5]. The principle of innovation is based on openness to thoughts, attitudes, worldviews of others, active cooperation of teachers and students, communication on equal positions and personal development of all members of the educational process.

The importance of dialogic communication in teaching educational environment is emphasized by A. Lukashenko [3]. The author describes some interactive teaching methods, the optimal use of which ensures constant active interaction between the teacher and students, as well as the change in their position: the teacher acts not only as a carrier of knowledge, but positions himself or herself as an organizer of the students' learning process.

The special features of "innovative psychological and pedagogical technologies" include: availability of feedback, dialogue of thought, reflection, forced activation of thinking and behavior, enhanced emotionality [1]. It is relevant, in our opinion, to provide a brief classification of the teaching methods used by the faculty in the table below [1, 526].